

Соціальне партнерство в інклюзивній освіті: європейський вектор, українські реалії

2. Программа развития инклюзивного образования в Республике Молдова в 2011-2020 года. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=339343&lang=2>

3. Группа креативных родителей «Эмоции и цвет». – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.facebook.com/groups/144627226346715/>

4. Инклюзивное образование в Молдове доступно не всем. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.sputnik.md/society/20150807/1221242.html>

ІННОВАЦІЙНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ З ІНТЕГРАЦІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ У США

Олена Біла

д. пед. н., професор

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

У сучасних умовах професійного становлення вчителів початкової школи, зорієнтованих на набуття концептуальних знань у сфері інклюзивної освіти молодших школярів, компетентний вибір і комплексне застосування педагогічних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи інклюзивного типу, педагогічне проектування, апробацію та творче впровадження авторських інноваційних технологій у інклюзивних школах, актуалізується необхідність осмислення провідного досвіду фахівців соціономічної сфери у контексті забезпечення інтегрованого навчання та виховання дітей із особливими потребами в умовах освітніх закладів США.

Однією із найважливіших тенденцій щодо трансформації сучасної світової та вітчизняної початкової школи є впровадження в її умовах інтегрованої освіти учнів із інвалідністю як природної альтернативи їхньої ізольованої (інтернованої) освіти.

Визначальне значення для пошуків нової парадигми професійної діяльності соціономістів у інклюзивних освітніх закладах України мають міжнародні (Всесвітня декларація «Освіта для всіх», Конвенція ООН про права дитини, Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у сфері освіти осіб із особливими потребами) і державні (Конституція України, Закон України «Про охорону дитинства», Закон України «Про освіту», Національна

стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр., Наказ МОН України від 1 жовтня 2010 р. № 912 «Концепція розвитку інклюзивної освіти») документи.

Дидактичні, соціально-психологічні та соціально-педагогічні аспекти професійної діяльності соціономістів із дітьми з особливими освітніми потребами охарактеризовано у низці досліджень вітчизняних (Л. І. Даниленко, Н. В. Кічук, А. А. Колупаєвої, Н. З. Софій) та зарубіжних (Н. Ю. Максимової, Е. Л. Мілютіної, Б. П. Пузанова) учених. Зокрема, учені А. А. Колупаєва акцентують дослідницьку увагу на гуманізацію процесу особистісного становлення дітей молодшого шкільного віку відповідно до їхніх освітніх потреб; удосконалення шляхів конструктивного розв'язання проблем щодо соціалізації й інтеграції дітей із інвалідністю у сучасне суспільство [1, с. 23].

Незважаючи на значний науковий доробок вітчизняних дослідників щодо поліаспектного розуміння змісту діяльності фахівців-соціономістів в інклюзивних школах, вектор цілісного осмислення процесу інноватизації початкової школи інклюзивного типу з урахуванням провідного зарубіжного досвіду, ще перебуває на периферії наукового пошуку. Ідеється про своєчасну необхідність продуктивного розв'язання фахівцями соціономічної сфери таких психолого-педагогічних проблем дітей із особливими потребами, як: проблеми, що пов'язані зі

збереженням здоров'я, розвитком особистості, визначенням освітньої траєкторії руху вихованців; проблеми, які пов'язані з неблагополуччям сімей учнів і порушенням їхніх прав на освіту; проблеми на етапах адаптації (або дезадаптація), інтеграції (або дезінтегрованість) в умовах освітніх установ; проблеми, що пов'язані з девіантною поведінкою дітей в освітньому середовищі; проблеми, що пов'язані з конфліктами в освітньому середовищі та відсутністю системної організації мультидисциплінарного партнерства шкільних соціономістів із місцевими фахівцями локального та регіонального рівнів.

Слід підкреслити, що у США втілення демократичних принципів інтегрованого навчання дітей із порушеннями у розвитку в умовах звичайних шкіл розпочалося ще у 1973 р. Саме тоді відбулося затвердження федерального законодавчого Акту про освіту осіб із обмеженими можливостями та реабілітаційного Акту. Пізніше було прийнято Акт про Освіту всіх дітей із обмеженими можливостями від 1975 р., Суспільного закону 99-457 від 1986 р. та Суспільного закону 110-476 від 1990 р. [2].

На основі теоретичного аналізу праць вітчизняних (О. В. Безпалько, А. Й. Капської) та зарубіжних (Д. Вернера, Є. І. Лернера, Н. Ю. Максимової, Н. Ньюкомб) учених, ми з'ясували низку *спільніх рис* щодо реалізації інклюзивної освіти дітей із особливими потребами в США та Україні. Зокрема, сам термін «дитина з особливими освітніми потребами здоров'я» у цих країнах є найбільш визнаним, бо відзеркалює переважно соціальний контекст дитячої проблеми, а не медичний або юридичний. Саме на державному рівні заборонена дискримінація особливих дітей, і, як наслідок, заперечуються соціально некоректні поняття «інвалід» або «хвора дитина».

У США та в Україні створено достатньо потужну законодавчу систему щодо захисту прав дітей із особливими освітніми потребами, яка стала безпосереднім відгуком на міжнародні

документи, задекларовані ЮНЕСКО «Конвенція про боротьбу з дискримініцією в галузі освіти» та ООН «Конвенція про права дитини». Слід зауважити, що хоча у цих кранах і прийняті на державному рівні закони та програми щодо соціального захисту людей із інвалідністю, водночас спостерігається самостійність і громадська активність у кожному американському штаті або області України. Ідеється про внутрішнє фінансування, реалізацію соціальних програм, створення громадських організацій, активізації приватного сектора у вирішенні питань соціальної адаптації, реабілітації та соціалізації дітей і молоді з особливими потребами. Простежується тенденція до зростання уваги окремого штату (області) не лише на матеріальну, а й на психолого-педагогічну підтримку.

Зазначимо, що у США такий аспект діяльності, як соціально-педагогічна робота з дітьми із особливими потребами не відокремлюється. Така робота має переважно комплексний характер і всі заходи відносяться до соціальної сфери. У той самий час в США та Україні мають місце такі напрямки соціально-педагогічної роботи, як: вивчення соціально-психологічного стану осіб з особливими потребами, проведення соціально-педагогічних досліджень особливостей соціалізації дітей із різними захворюваннями; побутова реабілітація дітей (навчання елементам самообслуговування, нормам поведінки в мікросоціумах); психолого-педагогічне консультування дітей із особистісних проблем; формування якостей особистісної самодіяльності засобами спеціально розроблених психотренінгів; здійснення психолого-педагогічної корекційної роботи з дітьми; організація консультативних пунктів для родичів молодих людей із інвалідністю з юридичних, правових, психолого-педагогічних питань; розвиток творчих можливостей дітей; організація культурно-дозвіллєвої діяльності дітей через упровадження різних програм та форм роботи соціальних служб; профорієнтаційна робота серед молодих людей із інвалідністю; соціально-

педагогічна допомога та підтримка батьків дітей з особливими потребами; координація роботи з різними соціальними інститутами, що опікуються проблемами дітей з особливими потребами у суспільстві; розвиток волонтерського руху у сфері соціального захисту та підтримки дітей із особливими потребами.

Зміст соціально-педагогічної роботи з учнями із особливими потребами здоров'я, які вчаться в умовах традиційного класу, ще недостатньо досліджений у двох державах в теоретико-методичному контексті. Фахівці та вчені США та України покликані своєчасно вирішувати такі актуальні завдання, що стосуються обґрунтування комплексу педагогічних технологій інтегрованого навчання молодших школярів із інвалідністю в умовах традиційних шкіл і оптимальних шляхів використання інформаційних технологій для розширення можливостей вибору індивідуальних програм навчання для дітей із з особливими потребами.

Водночас презентуємо й відмінні риси щодо особливостей професійної діяльності соціономістів із учнями з особливими потребами в США.

Забезпечення в цій країні рівного (за правом) доступу до освіти дітей з особливими потребами та розвиток громадського руху проти розмежування навчання дітей із різним станом здоров'я бере початок у другій половині 19 ст. На сучасному етапі в США діють й законодавчі акти щодо захисту прав безпритульних дітей із особливими освітніми потребами. Щодо системи надання різних видів допомоги дітям із особливими потребами, то вона охоплює всі сфери життя та сприяє їхній інтеграції в суспільство. Ідеється про максимальну адаптацію суспільних стандартів до особливих потреб дітей із інвалідністю для того, щоб вони могли жити незалежно [3].

1. Колупаєва А. А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи / А. А. Колупаєва. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 458 с.
2. The education of students with disabilities in homeless situations: a guide to rights and resources. – Washington: National law center, 1997. – 19 p.
3. Winzer M. A. The history of special education: from isolation to integration / M. A. Winzer. – Washington : D.C., 1993. – 464 p.

Примітно, що штат фахівців, які працюють з дітьми із особливими потребами в умовах американських шкіл, включає: спеціальних педагогів (відповідно до вад учня, наприклад «сурдопедагог» та ін.); додатковий персонал підтримки; координаторів спеціальних програм для дітей із інвалідністю; координатора роботи зі студентами із особливими потребами, який керує командою спеціальних учителів у традиційних школах.

Слід зауважити, що спеціальна освіта в США не існує як окрема галузь, а виступає як різновид послуг у межах регулярної освіти. Учням, незалежно від рівня їхнього фізичного розвитку, гарантованим є доступ до загальної освіти. Відповідно до їх можливостей, у США прийнято розрізняти три рівні інтеграції: повна (у звичайних інклюзивних класах); у звичайному інклюзивному класі з наданням індивідуальних лікувально-корекційних уроків; в окремих денних класах в межах звичайної інклюзивної школи. Акцент переважно робиться на співпрацю спеціальних шкіл із загальноосвітніми, коли перші грають роль консультивних центрів для других. Також у США діє широке різноманіття програм роботи груп батьківської самодопомоги, батьківських груп підтримки, що значно сприяє усвідомленню батьками проблем дітей із особливими потребами, оволодінню методикою втілення індивідуальних реабілітаційних програм тощо.

На подальшому етапі науково-дослідної діяльності перспективним напрямом уважаємо з'ясування педагогічної своєрідності конструкту «мультидисциплінарне партнерство фахівців-соціономістів інклюзивної освітньої сфери на муніципальному рівні у США».